

**Delta i debatten,
skriv til oss!****Send ditt innlegg til: debatt@nationen.no**

Innlegg kan også sendes per post til Nationen, Postboks 9390 Grønland, 0135 Oslo. Merk konvolutten «debatt». Innlegg som sendes elektronisk blir prioritert.

Tekstlengder:**Kronikk:** Maks 5000 tegn med mellomrom.**Leserinlegg:** Maks 2000 tegn med mellomrom

Kun bestilte kronikker honoreres. Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og forkorte innsendt stoff og til å publisere det elektronisk.

KRONIKK

Beite: Den utstrakte kulturpåvirkningen gjennom blant annet beiting har gitt levevilkår for et rikt register av arter, skriver kronikkforfatterne.

FOTO: PAUL KLEIVEN/NTB SCANPIX

Fremmer rovdyr-frisoner mangfold?

Hvis rovdyroppropets forslag blir gjennomført, vil det få alvorlige konsekvenser for særpreg og mangfold i norsk natur.

Nylig fikk myndighetene overrakt et opprop om dagens rovdyrpolitikk, underskrevet av 857 personer. Her blir det foreslått opprettet store frisoner hvor hensynet til rovdyrene skal ha førsterett, andre interesser knyttet til beitedyr, jakt og friluftsliv m.m. må vike.

Ikke alle biologer er enige i dette oppropet. Biologisk mangfold i norsk natur handler om mye mer enn ulv, bjørn, jerv og gaupe. Hundrevis av arter, og en rekke naturtyper, er avhengige av et aktivt samspill mellom mennesker og natur. Mange av dem er truet, og de er i våre dager avhengig av beitedyr i utmarka for å overleve.

Vi lever i et mangfoldig land. Markerte klimaforskjeller og dramatisk topografi skaper stor variasjon mellom ulike landsdeler. Dessuten har det bodd og ferdes mennesker her, omtrent overalt.

KULTURLANDSKAP

«De som ikke kjenner historien om hvordan man har overlevd i dette landet, har lett for å tro at norsk natur stort sett er uberørt.»

Sporene er lett synlige, for folk har til alle tider vært avhengig av å høste fra naturen. I tolv tusen år har vi drevet med jakt og fiske, og for omtrent seks tusen år siden begynte også jordbruket å vinne innpass som levevei. Men det sier seg selv at i et land hvor bare ca. 3 prosent av arealet er dyrkbart, har man helt opp til vår tid vært helt avhengig av de naturgitte ressursene i utmarka. Her kunne beitedyrene finne mat, her høstet man vinterfôr, jaktet, hentet ved og bygningsmaterialer osv.

De som ikke kjenner historien om hvordan man har overlevd i dette landet, har lett for å tro at norsk natur stort sett er uberørt. I virkeligheten bærer den ennå i dag tydelig preg av hardt arbeid gjennom utallige generasjoner. Det handler ikke bare om de åpne kulturlandskapene, men om beiteskogen, utmarkslåtter, gamle svedjeteiger, seterlandskapene eller lauvingskogene hvor lauv og kvister på omtrent hvert eneste tre ble høstet til vinterfôr. Eksemplene er mange.

Den utstrakte kulturpåvirkningen har gitt levevilkår for et rikt register av arter. Et eksempel er de fargerike beitemarkssoppene som bare vokser der det har vært kontinuerlig husdyrbeite i flere hundre år. Andre eksempler er mange av våre mest folkekjære engblomster som snart ikke finner egnede voksesteder lenger. Vi kan også ramse opp sommerfugler, insekter og fugler i fleng. Det kan innvendes at dette er arter og

naturtyper som tilhører driftsformene fra en forgangen tid, og at det i dag er landbrukspolitikken mer enn rovdyrpolitikken som er den største trusselen mot naturmangfoldet. Dette er bare delvis riktig. Fortsatt beiter mange husdyr i utmarka og bidrar til opprettholdelse av det biologiske mangfoldet. Tall fra NIBIO viser at 2 millioner sau, 250.000 storfe og 55.000 geiter i dag beiter vegetasjon i utmarka. Dette tilsvarer en energimengde på 290.000 tonn bygg. Landbruket har dessuten gjennom mange år hatt støtteordninger for å ta vare på de mest verdifulle naturforekomstene, og med den nye Naturmangfoldloven har også miljøforvaltningen fått bedre virkemidler for dette formålet. Men blir forslagene i rovdyroppropet gjennomført, vil mye av arbeidet for å bevare biologisk mangfold her i landet de siste 20 årene være bortkastet.

De rovdyrsonene som foreslås opprettet flere steder i landet, skal minst være på størrelse med Hardangervidda. Initiativtakeren til rovdyroppropet, professor Harald Kryvi ved UIB, er helt klar på at kulturlandskapet i disse sonene vil gro igjen når han blir spurt om det i Nordlunds kvarter på nationen.no 2. februar i år. Det er prisen vi må betale for å ta vare på rovdyrene.

Når vi vet at ca. 25 prosent av de utryddingstruede artene i Norge er knyttet til kulturlandskapet, synes vi som biologer at denne prisen blir for drøy. I tillegg til

konsekvensene inne i frisonene, frykter vi at et slikt forslag vil skape enda større problemer for dem som fortsatt vil bruke utmarksressursene til matproduksjon på tradisjonelt vis.

De må betale prisen når rovdyr kommer ut av kontroll og blir skadedyr. For det vil i praksis være vanskelig å etablere store nok soner her i landet til at rovdyra kan forvaltes innen egne territorielle grenser. Dagens utfordringer med å holde rovdyra under kontroll vil ikke bli mindre, mens trusselbildet for mange andre, og til dels truede arter, vil øke.

Modellene for rovdyrsonene henter forslagstillerne fra Nord-Amerika og New Zealand. Dette er områder med en helt annen historie enn vår, der har naturen i langt mindre grad vært påvirket av dem som bodde der inntil de ble fortrent for 200-300 år siden. Nybyggerne ryddet det de kunne for å produsere mat, og ettersom tilgangen på matjord i disse områdene var god, var de i langt mindre grad avhengig av ressursene i utmarka. I slike områder er det ikke så vanskelig å opprette rovdyrreservater, og det vil i mindre grad gå ut over det biologiske mangfoldet.

Her til lands har derimot flere tusen års landbruksdrift påvirket naturen og skapt større variasjon enn vi ellers hadde hatt. Det er dette menneskeskapte særpreget med tilhørende arts mangfold vi frykter vil forsvinne hvis forsla-

gene i rovdyroppropet blir gjennomført.

Klimaendringene utgjør en økende trussel mot mange arter i norsk natur, ikke minst i fjellområdene. Flere forskergrupper har pekt på at økt beiting kan redusere disse problemene. Samtidig gjør klimarelaterte utfordringer matproduksjonen mer usikker over hele kloden, og her hjemme synker selvforsyningsgraden av mat. Den er nå under 40 prosent. Derfor peker stadig flere på at vi i større grad må produsere maten vår på landets egne ressurser. Da bør det bli flere beitedyr i utmarka, også til gagn for biologisk mangfold og særpreget i norsk natur. Dette er stikk i strid med intensjonene i rovdyroppropet.

Helt til slutt: Vi er tilhengere av rovdyr, og vi anser alt ulovlig uttak som totalt uakseptabelt. Men vi mener at rovdyra må forvaltes på en måte som tjener det helhetlige naturmangfoldet her i landet. Det må dessuten skje i samarbeid med våre naboland – der er vi enig med Kryvi.

Mons Kvamme

Faglig rådgiver Lyngheiserteret

Ellen J. Svalheim

Forsker ved Nibio

Anders Bryn

Førsteamanuensis ved Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo

Ann Norderhaug

Tidligere forskningsleder for kulturlandskap ved Bioforsk